

Денисенко Ірина Дмитрівна (Харків) – доктор філософських наук, професор, декан факультету психології і соціології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

СОЦІОКУЛЬТУРНА ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА: ДО ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІЇВ ЕФЕКТИВНОСТІ

Пошук критеріїв ефективності здійснення тих або інших процесів і дій завжди актуальний і викликає обґрунтований інтерес серед представників наукового співтовариства.

Вже в дослідженнях класиків соціологічної науки (від О. Конта до М. Вебера) перспективи розвитку суспільства (здійснення на практиці певного соціального проекту) корегували з конкретними показниками. Наприклад, реальність переходу від так званого «героїчного /міфологічного суспільства» до «позитивного» (соціальний проект трьох стадійного розвитку соціуму О. Конта) пропонувалося визначати, виходячи з наявності чотирьох показників: поліпшення умов життя індивіда; росту параметрів його тіла; підвищення рівня його інтелектуального розвитку; підвищення рівня колективної моралі.

Очевидно, що соціокультурні трансформації сучасного соціуму, здійснювані в межах реалізації цілої низки соціальних проектів – від формування «інформаційного суспільства» Е. Тоффлера до становлення «суспільства ризику» У. Бека – також вимагають певних маркерів своєї ефективності. Виходячи з результатів аналізу змісту цих проектів «інформаційного суспільства» Е. Тоффлера; «постіндустріального суспільства» Д. Белла; «активного суспільства» А. Етціоні, «мобільного суспільства» Дж. Уррі; «мережного суспільства» М. Кастельса; «світового суспільства» А. Мартинеллі і ін., слід звернути увагу на такі моменти.

По-перше, на те, що в переважній більшості реалізація на практиці даних соціальних проектів розглядається як очікуваний і прогнозований етап розвитку суспільного життя (тобто, без всебічного обґрунтування умов такої «обов'язковості» еволюції). В окремих авторів (зокрема, У. Бека, Е. Гідденса, А. Мартинеллі та ін.) такий перехід традиційно погоджується із процесом модернізації. По-друге, – у цих пропозиціях існує досить велика кількість показників, що фіксують факт наявності (формування певних етапів або прояву сукупності певних характеристик) того або іншого авторського варіанта типу суспільства. Наприклад, відомий британський соціальний теоретик Дж. Уррі стверджує, що основною ознакою існування «суспільства мобільності» є високий рівень поширення в ньому різних видів і форм мобільності, тобто, перетворення останньої в його основний атрибут. Один із провідних німецьких дослідників сучасності У. Бек, розглядає в якості визначальної весь зміст сучасного суспільного життя в умовах ризику «систематичну взаємодію суспільства з погрозами й небезпеками, індукованими та зробленими модернізацією як такою» (тобто, виникнення та управління ризиками). По-третє, – в авторських розробках відсутня інтерпретація взаємозв'язку розвитку розглянутих типів суспільств із ідеєю прогресу. Відсутній взаємозв'язок у контексті розгляду питання прогресу і як проблеми оцінки, і як проблеми соціального ідеалу до якого повинне прагнути людство.

З вищевикладеного випливає, що критерії ефективності процесів соціокультурної трансформації сучасного суспільства доцільніше всього розробляти на основі акцентування уваги представників наукового співтовариства на взаємозв'язку умов реалізації запропонованих ними проектів з ідеєю прогресу. При такій постановці питання передбачається, що буде вирішено й ще одне завдання сучасності – підвищення рівня привабливості чинених дій для основних суб'єктів соціальних змін. Зрозуміло, що така привабливість повинна формуватися та

ґрунтуватися на розробці певних так званих «позитивних ідеалів» (у контексті тверджень Е. Гідденса). «Але не порожніх, – підкреслює англійський дослідник, – скоріше це повинні бути ідеали, пов'язані з реально можливими змінами» [1, с. 5].

Список використаної літератури

1. К социологическому сообществу! / Э. Гидденс // Социс. —2007. — № 9. — С. 4—5.